

3. «Агробізнес сьогодні»: [Електронний ресурс], режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/>

4. Постанова Кабінету Міністрів від 11 лютого 2010 року, №164, «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівоzmінах в різних природно – сільськогосподарських регіонах» – Київ.

5. Гладій В.В Особливості поглиблення агропромислової інтеграції // Економіка АПК. – 2005. – №12. – С. 55-58.

6. Економічні результати сільськогосподарського виробництва у 2010 році // Державний комітет статистики України – Експрес-випуск – Київ – 2011.

УДК 330.341.1:332.143

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ І КОНТРОЛЮ РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ

***Жадько К.С., к.е.н., доцент, Горященко Ю.Г., аспірантка
Дніпропетровська державна фінансова академія***

В статті запропоновано моделювання рейтингового оцінювання інформаційного забезпечення соціокультурного потенціалу регіонів, що має суттєве значення для дослідження розвитку та інтеграційних процесів в АПК. За вибраними аспектами застосовано один з методів багатовимірної статистики – метод головних компонент.

In the article a design is offered of rating evaluation of the informative providing of social-culture potential of regions, which has a substantial value for research of development and integration processes in Agroindustrial complex. After the chosen aspects one of methods of multidimensional statistics is applied is a method of main component.

Постановка проблеми. Розвиток соціокультурного потенціалу, інтеграційних процесів сьогодні є основним критерієм цивілізаційного прогресу, а каталізатором розвитку, в тому числі економічного, цивілізації виступає соціальна сфера, особливо, це відчутно в сфері АПК.

Соціокультурний потенціал – наявний результат органічної діяльності та інтеграційних процесів соціально-культурного комплексу, котрий разом із матеріально-побутовим формують соціально-економічну сферу. До соціально-культурного комплексу входять освіта, культура, наука, мистецтво, охорона здоров'я, культура і спорт, наукове обслуговування, соціальне забезпечення. До матеріально-побутового – роздрібна торгівля, житлово-комунальне господарство, громадське харчування, побутове обслуговування населення.

Пріоритетність розвитку соціокультурного потенціалу у системі цілей стратегічного управління регіональним розвитком зумовлена вимогами сучасної цивілізації і потребами кожної людини (рис. 1).

Інституційні зміни, структурна перебудова територіальних господарських систем, з одного боку, та науково-технічний прогрес, динамізм і ускладнення соціальних процесів – з іншого, обумовлюють необхідність формування соціально орієнтованого типу відтворення продуктивних сил держави і регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені неодноразово підкреслюють пріоритетність розроблення науково обґрунтованих управлінських рішень щодо розвитку продуктивних сил, вважаючи це одним з найважливіших чинників, що зумовлюють зростання регіональної економіки [3, с. 62]. Розробка управлінських рішень на регіональному рівні є особливо актуальною та потребує сучасних підходів до її інформаційного забезпечення. Особливого значення набуває концептуальна адаптація соціально-економічної політики держави і регіонів до умов ринкових відносин, що, зокрема, передбачає моніторинг рівня життя населення країни і регіонів, виявлення тенденцій його розвитку, особливостей формування, а також управління рівнем життя населення і рівнем його інформаційного забезпечення з урахуванням регіональних особливостей [4, с.79].

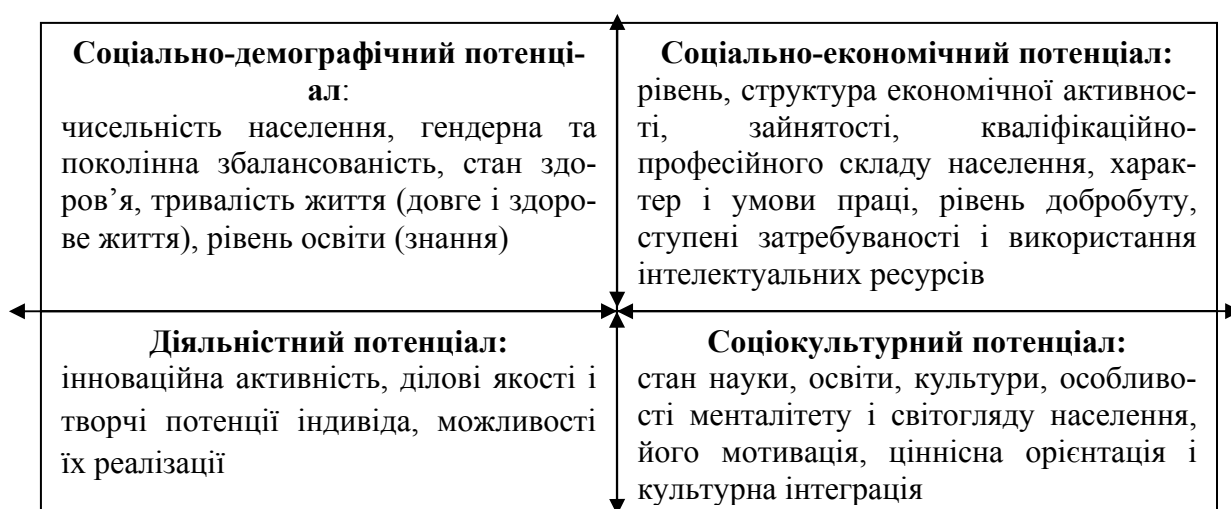

Рис. 1. Чотирьохсекторна модель людського потенціалу

До моделі людського потенціалу (рис. 1) у доповненні до досліджень Е.М. Лібанової [1] та М.І. Долішнього [2], можемо виокремити індикатори сталого соціально-економічного розвитку регіону (рис. 2).

Е. Лібанова зауважує: “Обрахунок інтегральних індексів, які одним числовим значенням дають узагальнюючу оцінку складних соціально-економічних явищ, набуває дедалі більшого розповсюдження не лише у глобальному масштабі, а і у регіональному” [1, с. 89].

Прийнятий в справжньому дослідженні ресурсний підхід до побудови системи показників і індикаторів розглядає використовувані в організаціях і установах регіону інформаційні технології як специфічну різноманітність інформаційно-технологічних ресурсів [5, с. 5].

Виходячи із сучасного економічного районування України, для дослідження обрано найчисельніші за кількістю населення області з усіх економічних районів. Ними стали Вінницька (Подільський економічний район), Дніпропетровська (Придніпровський економічний район), Донецька (Донецький район), Київська (Центральний район), Львівська (Карпатський район), Харківська (Східний район), Чернігівська (Поліський економічний район) та Одеська (Причорноморський район) області, місто Київ.

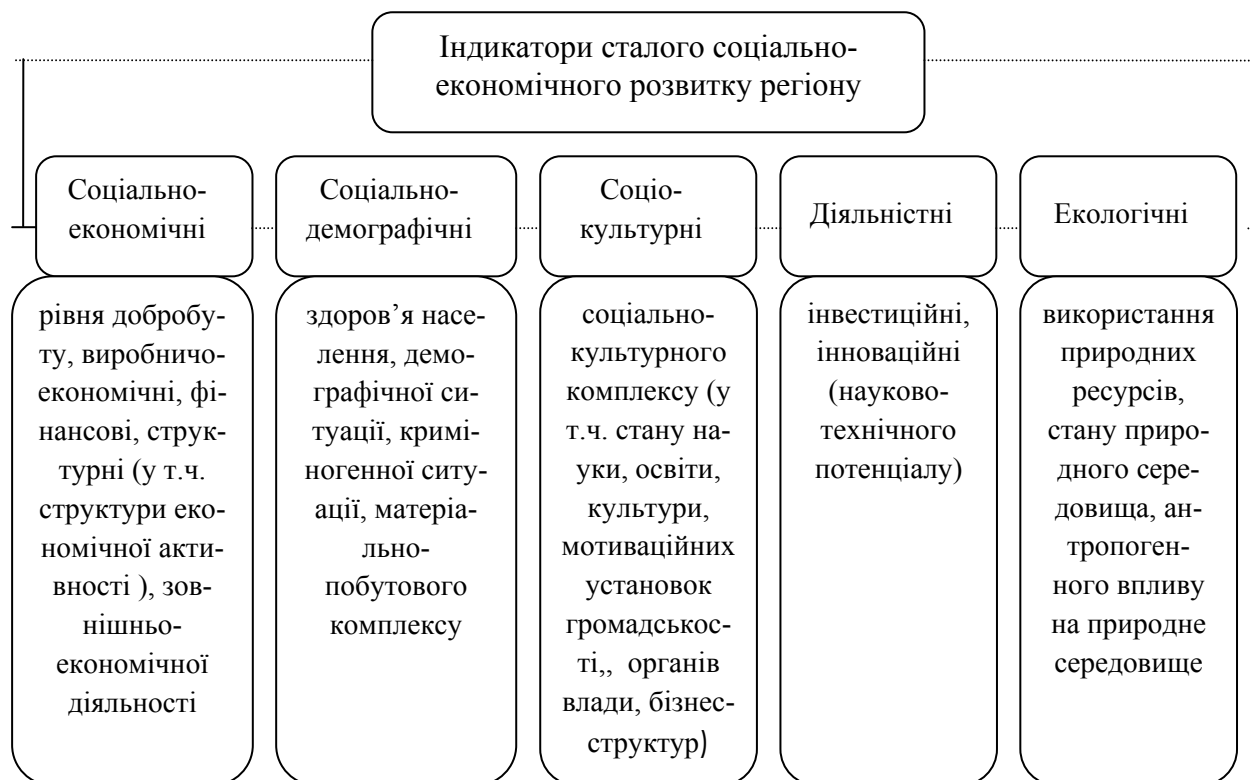

Рис. 2. Система індикаторів сталого соціально-економічного розвитку регіону, в тому числі в АПК

Первісною інформаційною базою для дослідження обрано методику збору статистичної інформації та її обробки для визначення показників розвитку соціокультурного потенціалу у національній системі індикаторів розвитку інформаційного суспільства [6].

На підставі даних Державного комітету статистики України [7] та Головних управлінь статистики у областях, які характеризують якість соціально-культурного розвитку найчисельніших областей України у 2007-2009 роках, виокремлено три основні аспекти: “Рівень культури” – $k_1 - k_{12}$; “Рівень освіти та науки” – $n_1 - n_6$; “Рівень розповсюдження засобів масової комунікації (ЗМК)” – $i_1 - i_9$.

Складовими показниками першого аспекту є: кількість професійних театрів, включаючи театри-студії, од. k_1 ; кількість відвідувань театрів за рік, тис. k_2 ; кількість концертних організацій, од. k_3 ; кількість відвідувань концертних організацій за рік, тис. k_4 ; кількість музеїв (включаючи філіали), од. k_5 ; кількість відвідувань музеїв за рік, тис. k_6 ; кількість масових та універсальних бібліотек од. k_7 ; бібліотечний фонд, тис. примірників k_8 ; кількість демонстраторів кіно-, відео фільмів, од. k_9 ; кількість відвідувань кінотеатрів за рік, тис. k_{10} ; кількість закладів культури клубного типу, од. k_{11} ; кількість місць в закладах культури клубного типу, тис. k_{12} .

Складовими показниками другого аспекту є: кількість студентів у закладах I-IV рівня акредитації, тис.ос. n_1 ; кількість закладів I-IV рівня акредитації, од. n_2 ; кількість аспірантів на кінець року, ос. n_3 ; кількість докторантів на кінець року, ос. n_4 ; кількість організацій, що виконують наукові досліді-

дження й розробки p_5 ; загальна сума витрат підприємств, що займаються інноваціями, тис.грн. p_6 .

Складовими показниками третього аспекту є: випуск книжок, всього друк.од. i_1 ; випуск книжок, тираж, тис. прим. i_2 ; випуск журналів та ін. періодичних видань, всього видань i_3 ; випуск журналів та ін. періодичних видань, річний тираж, тис.прим. i_4 ; кількість газет, всього видань i_5 ; кількість газет, разовий тираж, тис.прим. i_6 ; середньодобовий обсяг телемовлення, год. i_7 ; середньодобовий обсяг радіомовлення, год. i_8 ; кількість Інтернет-користувачів, тис.ос. i_9 .

Постановка завдання. Моделювання рейтингового оцінювання інформаційного забезпечення соціокультурного потенціалу має суттєве значення для дослідження розвитку інформаційного суспільства та інтеграційних процесів. Розглянемо моделювання областей за інформаційним забезпеченням (Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Київська, Львівська, Одеська, Харківська, Чернігівська області та м. Київ) у потоці “населення – соціальні інститути – засоби масової комунікації”.

Для побудови узагальненого показника розвитку соціокультурного простору областей України за вибраними аспектами застосовано один з методів багатовимірної статистика – метод головних компонент.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідною процедурою є попередня уніфікація відібраних вихідних показників, тобто застосування до них такого перетворення, в результаті якого усі вони вимірюватимуться у N – бальній шкалі. При цьому нульове значення перетвореного показника відповідатиме найнижчому рівню інформаційного забезпечення розвитку соціокультурного простору регіону (РІЗСП), а максимальне значення N – найвищому.

Для показників-стимуляторів, зростання яких сприяє збільшенню показника РІЗСП, значення відповідної уніфікованої змінної підраховувалось за формулою 1 [8]:

$$x_{irj} = \frac{\tilde{x}_{irj} - \tilde{x}_{rj \min}}{\tilde{x}_{rj \max} - \tilde{x}_{rj \min}} N \quad (1)$$

де x_{irj} – i -те значення j -ого вихідного уніфікованого показника $г$ -ого аспекту РІЗСП X_{rj} ($i = \overline{1, n}$, $r = \overline{1, 3}$, $j = \overline{1, m_r}$, n – кількість спостережень за вихідним показником X_{rj} , m_r – кількість вихідних показників $г$ -ого аспекту РІЗСП що розглядалися); $\tilde{x}_{irj}$ – i -те значення j -ого вихідного не уніфікованого показника $г$ -ого аспекту РІЗСП $\tilde{X}_{rj}$; $\tilde{x}_{rj \min}$ – мінімальне значення j -ого вихідного не уніфікованого показника $г$ -ого аспекту РІЗСП $\tilde{X}_{rj}$; $\tilde{x}_{rj \max}$ – максимальне значення j -ого вихідного не уніфікованого показника $г$ -ого аспекту РІЗСП $\tilde{X}_{rj}$.

Розрахунки інтегральних показників Y_r ($r = \overline{1, 3}$), які характеризують окремі аспекти РІЗСП, здійснювались за формулою:

$$Y_r = \sum_{j=1}^{m_r} w_{rj} X_{rj} \quad (2)$$

де w_{rj} – ваговий коефіцієнт, з яким j -й показник r -ого аспекту РІЗСП враховується при розрахунку інтегрального показника.

Вагові коефіцієнти w_{rj} розраховувались двома методами.

За першим методом ваговий коефіцієнт w_{rj} визначався як частка дисперсії $D(X_{rj})$ показника X_{rj} в загальній дисперсії усіх часткових критеріїв r -ого блоку:

$$w_{rj} = \frac{D(X_{rj})}{\sum_{j=1}^{m_r} D(X_{rj})} \quad (3)$$

За іншим методом ваговий коефіцієнт w_{rj} визначався за допомогою методу факторного аналізу – модифікованої першої головної компоненти (4).

Побудова узагальненого показника РІЗСП вищого рівня Y здійснювалась за формулою:

$$Y = \sum_{r=1}^3 w_r Y_r \quad (4)$$

де вагові коефіцієнти w_r визначались як частки дисперсій $D(Y_r)$ інтегральних показників Y_r у загальній дисперсії:

$$w_r = \frac{D(Y_r)}{\sum_{j=1}^3 D(Y_r)} \quad (5)$$

Розрахунок узагальнених показників РІЗСП областей України у 2007-2009 роках здійснювався за допомогою програмного статистичного пакету STATISTICA 6.0 (SPSS). При цьому було прийнято, що $N=10$. Відмітимо, що при розрахунках за допомогою методу модифікованої першої головної компоненти, дисперсія, яка пояснюється першою головною компонентою, для всіх аспектів РІЗСП, що розглядались, склала більше 50%, тобто в усіх випадках критерій працездатності методу виконувався.

У таблиці 1 наведено розрахунок інтегрального показника РІЗСП $Y_r^{(I)}$, $Y_r^{(II)}$, розраховані відповідно першим та іншим методами.

Аналіз таблиці 1 показує співставленість результатів, отриманих за першим та іншим методами. Більш стійкі групи лідерів та аутсайдерів отримано за методом модифікованої головної компоненти, що свідчить про користь цього методу у порівнянні з першим.

Таблиця 1

Показники РІЗСП, розраховані за першим та другим методами

Рік	Область	$Y_1^{(I)}$	$Y_2^{(I)}$	$Y_3^{(I)}$	$Y_1^{(II)}$	$Y_2^{(II)}$	$Y_3^{(II)}$
2007	Вінницька	3,33	0,41	0,63	4,65	0,46	0,69
	Дніпропетровська	2,21	2,18	1,44	2,83	2,46	1,65
	Донецька	2,22	2,89	1,65	3,28	3,69	1,98
	Київська	1,92	0,39	0,52	2,24	0,45	0,54
	Львівська	4,11	1,53	0,80	4,04	1,58	0,86
	Одеська	2,86	1,78	0,65	3,82	1,86	0,64
	Харківська	2,77	4,11	2,79	3,94	3,95	3,50
	Чернігівська	3,55	0,26	0,48	3,88	0,28	0,49
	м. Київ	7,05	9,61	8,04	5,07	9,31	8,37
2008	Вінницька	3,35	0,34	0,61	4,64	0,32	0,65
	Дніпропетровська	2,05	2,15	1,54	2,41	2,49	1,71
	Донецька	2,11	2,88	1,50	3,11	3,70	1,72
	Київська	1,99	0,34	1,50	2,29	0,30	1,64
	Львівська	4,53	1,55	0,94	4,61	1,60	1,01
	Одеська	2,81	1,66	0,74	3,37	1,59	0,71
	Харківська	2,89	4,07	2,93	4,04	3,91	3,76
	Чернігівська	3,59	0,28	0,23	3,93	0,36	0,26
	м. Київ	6,02	9,63	9,69	4,58	9,33	9,69
2009	Вінницька	3,27	0,32	0,60	4,56	0,37	0,66
	Дніпропетровська	1,97	2,07	1,42	2,33	2,37	1,59
	Донецька	2,16	2,36	1,33	3,08	2,58	1,49
	Київська	2,01	0,35	0,86	2,33	0,36	0,82
	Львівська	4,28	1,49	0,83	4,57	1,50	0,90
	Одеська	2,55	1,57	0,62	2,83	1,49	0,56
	Харківська	2,49	3,99	2,88	3,23	3,87	3,59
	Чернігівська	3,65	0,23	0,42	3,97	0,23	0,43
	м. Київ	5,63	9,33	8,78	4,29	8,82	8,65

З таблиці 1 видно, що найбільш стійкі групи лідерів і аутсайдерів отримані за такими аспектами РІЗСП: „Рівень культури” (лідери – Львівська, Вінницька та м. Київ; аутсайди – Київська та Дніпропетровська області), „Рівень освіти та науки” (лідери – м. Київ, Харківська та Донецька області; аутсайди – Київська та Чернігівська області), “Рівень розповсюдження ЗМК” (лідери – м. Київ, Харківська та Дніпропетровська області; аутсайди – Одеська та Чернігівська області).

Висновки. 1. З огляду на всезростаючу роль інформації та соціальної сфери у суспільстві, вимоги сучасної цивілізації і потреби кожної людини, обґрунтовано пріоритетність розвитку соціокультурного потенціалу у системі стратегічних цілей регіонального розвитку.

2. Розроблено метод обрахунку інтегрального показника рівня інформаційного забезпечення розвитку соціокультурного простору регіонів. Складено рейтинг регіонів за рівнем інформаційного забезпечення (найчисельніших областей) – представників усіх економічних районів України – з метою виявлення напрямів розподілу інформаційних ресурсів і зменшення диспро-

порцій у соціально-економічному розвитку регіонів. Лідерами визначено м. Київ (з великим відривом), Харківську та Львівську області, аутсайдерами – Київську та Одеську області.

3. Основним недоліком цієї методики визначено обмеженість використання або повна відсутність статистичних даних (наприклад, технічна оснащеність бібліотек та музеїв, доступ бібліотек і музеїв до Інтернет, частка електронних каталогів серед електронних каталогів бібліотек та музеїв тощо).

4. Результати розрахунків дають підстави стверджувати, що сьогодні відбулась переорієнтація “залежності” соціокультурного, діяльнісного потенціалу територій від соціально-економічного на “повну взаємоузгодженість” всіх компонентів людського потенціалу (соціально-економічного, соціально-демографічного, діяльнісного та соціокультурного) і навіть на “маргіналізацію” основних фондів, витрат виробництва, приватного власника внаслідок об’єднання науки і освіти, культури і техніки.

Література:

1. Лібанова Е.М. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз: моногр. / Ред.: Е.М. Лібанова; НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж. – К., 2007. – 327 с.
2. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі XX-XXI століть: нові пріоритети : монографія / М.І. Долішній. – К. : Наук. думка, 2006. – 512 с.
3. Жилєнкова М. Напрями удосконалення інформаційного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України / М. Жилєнкова // Статистика України: Наук.-інформ. журнал. – 2009. – №2. – С. 62-64.
4. Ткачук І.В. Складові та фактори регіонального людського розвитку (на прикладі Івано-Франківської області) / І.В. Ткачук // Статистика України. – 2009. – №4. – С. 76-80.
5. Казанцев А.К. Информационно-технологические ресурсы российских регионов: оценка и сравнительный анализ / А.К. Казанцев, Е.Г. Серова, Л.С. Серова // Информационные ресурсы России. – 2008. – № 6. – С. 5-9.
6. Методика збору статистичної інформації та її обробки для визначення показників національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства / Інформаційно-аналітична фірма ЕКСОР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecsor.com.ua/>. – Назва з екрану.
7. Дані Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
8. Айвазян С.А. К методологии измерения синтетических категорий качества жизни населения // Экономика и математические методы. – 2003. – Т. 39. – № 2. – С. 33-53.
9. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.

УДК 658:338.152

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АПК В УКРАЇНІ

Жарун О.В., доцент

Уманський національний університет садівництва

Проаналізовано сучасні проблеми агропромислового комплексу, спрогнозовано перспективи майбутнього розвитку АПК України.

The contemporary problems of agriculture, established forecast the prospects for future development of agriculture of Ukraine.